

big meerdere
zijn van de
oplicht voor
wat ze kun-
waarheid te
de invloeden
en in bewe-
taartegen niet
was. En dan
n meent zelf
ers dan zelf-
intrede doet
in zoo groot
welken kring
toekt men 't
jaandig staan
beschouwing?
de kringen
in aansluiting
ede de proto-
not, al
sich van alle
Maar het is
teuschappe-
oeken en dat

traagheid af-
zijn zoon of
emen in de
en van hen,
E. Q. E. V.

anbeveling,
en, gevolg
te adressen
en hebben :
m voor lid-
meij. D. Ros-
bij: W. L.
t. v. d. Bend,
oorda, Hooi-
straat 42; te
Floris Heer-
straat 4;
scheweg 69;
Groningen
F. B. Veld-
man bij: O. v.
laag; J. H.
bij: J. Oonk
Apeldoorn.

van Finan-
astooters en
n het Rijk
n f 100 te
is, niet
ritiek uit-
in onze
adres, dat
ede Kamer
ren van de
enten, die
voerd, zijn
de Tweede
en, zooals
die zulke
meenden,
t Rijk lag,
schappen,
dienst met
t geldelijk
t wanneer
ilde doen,
ezoldigde,
en duarte-
n.
r op deze
n meer
eerste be-
te hetgeen
ngevoerd,
eft, merkt
t gegeven
jaarwedde
jaarwedde
waar, dat
neningen
t moeten
ngen, en
elen ten
alle »be-
rdt blij-

zoals hij
erp zich
t bestaan-
rekening
de tracte-
g op de
t het dan
geschiedt
stelingen,
n. Alleen
t duarte-
daar de
erd is,
de Minis-
r, practijk,
meenden
worden.
ook de
g dacht
koorde".
Minister,
tunen op
and tus-
or beide
meening
verdient.
en ver-
is de
chillende
llen, dit

lijkheden wikkelt, en hoe daardoor onrecht
gedaan wordt aan die Kerken, die geheel
uit eigen middelen voor hare Dienaren
zorgen.

Geen toenadering.

Onze stille hoop, dat de Synode der
Christelijke Gereformeerde Kerk luisteren
zou naar het verzoek, tot haar gericht, om
toenadering te zoeken tot alle Kerken, die
de Gereformeerde belijdenis lief hebben, is
helaas niet vervuld.

Het besluit, dat de Synode dezer Kerk
nam, toont veeleer, dat de afstand tusschen
haar en ons nog altoos even groot is.

Het besluit der Synode toch luidde aldus:

«De synode spreekt uit: a. dat het roeping
der Christelijke Gereformeerde Kerk, als wettige
openbaring van het lichaam van Christus, is,
naar allen, die de Gereformeerde belijdenis
belijden en belevan, zich uit te strekken, benoe-
me: b. deputaten, wier beginsel van handelen is
neergelegd in de uitspraak de synode van 1910,
waar staat, dat alle Gereformeerden uit alle
kerken, naar eisch der Heilige Schrift en de
Formulieren van Eenigheid, geroepen zijn tot de
Christelijke Gereformeerde Kerk zich te voegen,
en geeft: c. met behoud van dat beginsel depu-
taten mandaat om aan de »Gereformeerde ge-
meenten» te vragen, hoe zij denken over een
mogelijke samenleving met de Christelijke Ge-
reformeerde Kerks.

Zooals men ziet, wordt van de Gereformeerde
Kerken in dit besluit met geen woord
gesproken. De deputaten der Synode ontvan-
gen alleen opdracht om aan de »Gereformeerde
gemeenten» te vragen, of er geen
mogelijkheid bestaat met de Christelijke
Gereformeerde Kerk samen te leven. En
voorts wordt nogmaals herhaald het fatale
besluit van de Synode 1910, dat alle
Gereformeerden uit alle Kerken naar
eisch van de Heilige Schrift en de
Belijdenis-schriften geroepen zijn, zich
tot de Christelijke Gereformeerde Kerk te
voegen. Een eisch, die feitelijk hierop neer-
komt, dat deze Gereformeerden hun eigen
»Kerk zullen verloochenen en alleen de
Christelijke Gereformeerde Kerk als de
»ware Kerk» zullen erkennen. En zoolang
deze eisch gehandhaafd wordt, blijft de
scheidsmuur bestaan.

Toch heeft deze Synode getoond,
dat ook in den boezem van deze Kerk
wel betere denkbeelden aan het door-
dringen zijn. Blijkbaar was van meer dan
een zijde aangedrongen, om het reglement
van 1869 weg te doen en weer te
keeren tot de Kerkenorde van 1618-1619.
De praediviseurs der Synode toonden aan,
dat het behoud van het Reglement niet
noodzakelijk is, en bleken niet tegen de
afschaffing van het Reglement te zijn, al
rieden zij voorzichtigheid en het hooren
der gemeenten aan. En al achtte de Synode
den tijd nog niet gekomen om het Regle-
ment af te schaffen, toch benoemde zij
eene Commissie, die onderzoeken zal,
welke beteekenis dit reglement heeft voor
het kerkelijke leven, en zoo blijkt, dat
dit reglement gemist kan worden, wat de
beste weg zal zijn, om dit reglement af
te schaffen.

Veel zegt dit besluit nog niet, maar er
blijkt toch uit, dat de Synode geen be-
zwaar heeft, het Reglement van 1869 los
te laten.

En daarmede zou zeer zeker een stap
op den goeden weg zijn gezet.

De zaak Netelenbos.

Zooals men weet, had de Classis Midde-
lburg aan een Commissie, bestaande uit
Prof. Geesink, Prof. Hoekstra, Prof. Honig
en Ds. Landwehr opgedragen om met Ds.
Netelenbos te spreken over zijn afwij-
kende meeningen. De conclusie van dit
rapport, dat op de Classis werd ingediend,
luidde aldus:

De Commissie oordeelt, dat Ds. N. in zijn
brochure *De grond van ons geloof*, waarvan de
hoofdinhoud gedurende de samenkomst nader
werd toegelicht, in zijne beschouwing over de
H. Schrift gevoelens voorstaat, welke geacht
moeten worden niet in overeenstemming te zijn
met art. 4 en 5 van ons Nederl. Geloofsbelydenis
en adviseert dit rapport der Commissie ter
kennis te brengen van den Kerkeraad van
Middelburg.

De Classis, die haar instemming met
dit rapport betuigde, besloot het door te
zenden naar den Kerkeraad van Middelburg
en af te wachten, wat deze Kerkeraad
naar aanleiding van dit rapport doen zal.
Zoo noodig kan weer een buitengewone
Classisvergadering worden saamgeroepen
door de roepende kerk van Arnhem.

Aan de Commissie zou dank worden
gebracht voor haar arbeid; haar zou worden
gevraagd, of de Classis indien noodig weer
een beroep op haar hulp doen mag, en of
de Classis het rapport mag publiceren.

Zooals nader wordt medegedeeld, heeft
de Kerkeraad dit rapport nu in handen
van Ds. Netelenbos gesteld en zal de Ker-
keraad nader met hem over zijne afwijkende
meningen handelen.

Hiermede is de juiste weg bewandeld.
Thans kan rustig worden afgewacht, hoe
de Kerkeraad nu handelen zal.

Dr. H. H. K.

Kootwijks Scholen

In hartelijken dank ontvangen van Mevr.
wed. C. Gr. te Zaanam f 5.
D r i n g e n d verzoeken wij toch onze scholen,
die zoo groote behoefte aan steun hebben, niet
te vergeten. In den laatste tijd komt er voor
onze scholen zoo weinig in, dat vrees is dat
vervullen moet de vrienden Kootwijks scholen
straks geheel zullen vergeten.

Ds. J. H. HOUTZAGERS.

uit de Pers.

Om den ernst van het vraagstuk, dat zoo zeer
heel onze kerkelijke wereld bezig houdt, nemen
we hier het getuigenis op, dat Ds. Rutlimann
heeft afgelegd op een der samenkomsten, waar
Ds. Netelenbos meende zijn standpunt te moeten
verdedigen.

Als ik het woord vraag, doe ik dat met een
bloedend hart, omdat ik voel dat hier hedenavond
een scheur gescheurd wordt tusschen broeders
van hetzelfde huis. Waarlijk, dat is niet overeenkomstig
de bede in het hoogpriesterlijk gebed van onzen
Heiland: »Dat zij allen één zijn».

Liever was ik hier dan ook niet gekomen. En
nog veel liever had ik hier niet het woord gevraagd.
Maar omdat mijn wegblijven en twijven verkeerd
kon worden uitgelegd, ben ik gekomen en wensch
ik een enkel woord te spreken.

Daarbij stel ik voorop, dat ik niets heb tegen
den persoon van Ds. Netelenbos, die mij veeleer in
menig opzicht sympathiek is. En als ik mischien
scherp tegen u ben, collega Netelenbos, geloof dan
altijd van me, en ook nu, dat het niet met u doen
is, om uw persoon te kwetsen, maar om uw ge-
voelens te bestraffen. Uw eerlijkheid noch uw goede
bedoelingen trek ik ook maar een oogwenk af-
wezig. Maar uw standpunt veroordeel ik en uw
denkbeelden acht ik gevaarlijk. Daarom moet u,
gelijk eenmaal Paulus zijn geliefden broeder Petrus,
u weerstaan in het aangezicht, omdat ge te bestraffen
zijt.

Reeds uw propagandatocchen gedurende uw
schorsing acht ik in strijd met de belofte die ge bij
de aanvaarding van uw ambt hebt afgelegd. Gij
zijt bezwaard over enkele artikelen in ons Belydenis.
En het is uw recht om daartegen graven in
te dienen. Maar ge hebt beloofd met uw eigen
handteekening, dat ge, indien ge eenig bedenken
of gevoelens tegen de Belydenis kreeg, dit noch
openlijk, noch heimelijk zoudt voorstellen, drijven,
prediken of schrijven. En toch gaat ge nu voort
met uw afwijkende gevoelens publiek te propageeren.
Dat noem ik, vooral in een man die gaarne den
nadruk legt op de noodzakelijkheid van het eisch-
element in onze samenleving, uit zedekundig oog-
punt beschouwd, ethisch, allerminst zijn geveld.
Gij zijt bezwaard over de uitspraak van uw kerkeraad.
Dat is uw recht. En nu kunt ge in hooger beroep
gaan. Dat is eveneens uw recht. Maar; in het onder-
teekeningformulier hebt ge beloofd, behoudens
het recht van appél in geval van bezwaars, u ge-
durende den tijd van appél te zullen gedragen naar
de uitspraak der Partic. Synode. Welnu, de Partic.
Synode heeft u publiek optreden gedurende deze
procedure ten strengste in u afgekeurd. Aan haar
uitspraak hadt ge beloofd u te zullen onderwerpen.
Maar in weerwil van uw belofte handelt ge vlak
tegen deze uitspraak der Partic. Synode in. Dat
noem ik schending van uw ambtsbelofte, woord-
breuk. En alweer, uit zedekundig oogpunt beschouwd,
ethisch, allerminst zijn geveld.

Over het schorsingsbesluit zelf en het daarmee
samenhangende conflict tusschen u en de Classis
Waheren zal ik niet spreken, omdat ik daar-
omtrent niet voldoende weet ingelicht. De formu-
leering van de besluiten dienaangaande laat zeker
aan duidelijkheid wel wat te wenschen over. Ook
krijgt ik wel den indruk, dat kerkrechtelijk niet
alles in den haak is. Maar, zooals ik reeds zei, ge
hebt recht van beroep op de meerdere vergader-
ingen. Ook in ons kerkelijk leven worden de
rechtsdagen gehouden.

En aan advocaten ontbrekt het u niet, ook niet
in de kerkelijke pers. *De Herant* met name
heeft de wachttroepen tegen eventuele infor-
maliteiten die in deze kerkelijke procedure mochten
insluipen. En een officiële Commissie die trachten
wil, u voor de Geref. Kerken te behouden, heeft
haar werkzaamheden reeds aangevangen.

Ge zijt dus waarlijk nog geen martelaar voor uw
overtuiging. En ge moet dan ook als zoodanig
niet willen poseeren. En dat ge den schijn daarvan
op u laat door een optreden ala van hedenavond,
het spijt me om uzel niet met.

Den loop van uw procedure rustig afwachtende,
wil ik me daarmede dus niet inlaten. Maar wel
wensch ik aan kritiek te onderwerpen uw *kerkelijke*
en *dogmatische* denkbeelden; voorzover ge die
door woord en daad publiek gemaakt hebt.

Wat uw *kerkelijke* denkbeelden betreft, ge hebt
die gepropageerd in uw brochure onder den titel:
»Dat zij allen één zijn». En op deze bede van onzen
Heiland zegt ook mijn hart volmondig Amen. Want
ik geloof één heilig, algemeene Christelijke Kerk.
Ik houd vast met heel mijn ziel aan de katholiciteit
der Kerk. Ik ken slechts één Kerk van Christus
op aarde. Niet alleen één onzichtbare, maar ook
slechts ééne zichtbare Kerk. Dat is trouwens de
leer van onze Ned. Geloofsbelydenis. Zij kent maar
ééne Kerk: de ware Kerk tegenover de valsche.

Doch, die ééne ware Kerk valt niet samen met 'n
mens, zoodat men zou kunnen zeggen: de
Romeische Kerk is de valsche, de Gereformeerde
Kerk is de ware. Neen, onder vaderen hebben ook
in Rome het wesen eener christelijke Kerk vastge-
houden. Ze erkenden Rome's doop. Eén Heer, één
geloof, één doop. Ook één geloof ja. We vinden
in Rome ook het wesen eener Christelijke geloofs-
belijdenis. Voorzover Rome de belijdenis der 12
artikelen, van Nicea en Athanasius erkent, wordt
volgens de reformatie opvatting ook in Rome
de ware Kerk wel degelijk zichtbaar. En één Heer.
Daardoor is die Kerk onder Christus als het Hoofd
één lichaam. Maar er is ook een valsche Kerk die
sichzelve en haar ordinantiën meer macht toe-
schrijft dan Christus. Dit is de macht van het hof
van Rome, van de pastorelle Hierarchy, die de
geloovigen in de Romeische Kerk aan banden legt,
en die de christelijke belijdenis in Rome's Kerk
verbastert heeft in plaats van ontwikkeld.

En hetzelfde geldt van de Hervormde Kerk. Met
alle Christenen in die Kerk moet ik me één als
broeders en zusters in het geloof. En tot die Heer-
vormden, die vanavond hier zijn, zeg ik dan ook:
broeders en zusters, »uw geheente en uw vleesch
zijn wij». En ik noem het en leugen wanneer men
het voorsteelt, alsof ik mij als Gereformeerde in
mijn eigen kerkgemeenschap zou willen opsluiten.
Neen, zulk fariseïsme verfoel ik met heel mijn hart.
Mijn hart blijft in liefde gebonden aan de Her-
vormde Kerk. Ook in haar zie ik nog een open-
baring van de ééne Kerk van Christus. Maar juist
daarom zal ik telkens weer getuigen tegen het
vergrip, dat in haar aan de Kerk van Christus is
gepleegd sinds 1816. Toen zijn de Gereformeerde
Kerken in ons vaderland mishandeld en bedrogen.
Toen is haar schreuwend onrecht aangedaan. Toen
heeft een kerkverwoestende bestuursmacht, die
sichzelve en haar ordinantiën meer macht toeschrijft
dan Christus, het Gereformeerde kerkelijk leven
onder den voet getreden, door als band van kerkel-
ijke gemeenschap voor den vroegeren band der
Gereformeerde Belydenis een reglementaire formule
in de plaats te schuiven, waarbij geloof en ongelof
in allerlei richting kan samengaan.

Uit het conflict met deze onwettige bestuurs-
macht ontstonden Afscheiding en Dolantie. Maar
al zijn wij, zonen van Afscheiding en Dolantie,
zelf tot daadwerkelijk kerkherstel op den grondslag
der Belydenis gekomen, we vergeten onze Gereformeerde
broeders en zusters niet, die nog geknucht
liggen onder deze kerkverderende macht, en we
bidden om de vrijmaking der Hervormde Kerk
van een organisatie, die met het wesen der Kerk
in strijd is.

Onder die organisatie, die Christus als Koning
der Kerk ontrooft, bent u, collega N., op 10 Juni
1917 te 's-Gravenhage opgetreden. Niet om te ge-
tuigen tegen de bestuursmacht en tegen de leer-
wijziging in die Kerk. Hadt ge dat nog maar gedaan!
Dan hadt ge als Koning in die Kerk uws Heeren
die twee stempels van den synodalen Ontvan-
stempel met uw rechter- en uw linkerhand ontvan-
en het gebouw tot op zijn fundamenten ontvan-
schudden. Maar ge hebt zelfs niet durven reppen
over het Koningsrecht van Christus in zijn Kerk.
Den Heere, die zijn Kerk met zijn bloed gekocht
heeft, hebt ge daar moeten verloochenen. Trou-
wens, ge tradt op in de beurt van Dr. Cramer,

die van een besliste belijdenis als accoord van
kerkelijke gemeenschap en van een erkenning der
koninklijke heerschappij van Christus in zijn kerk
niet weten wil.

Maar ook uw eigen kerkbegrip is niet zuiver.
Volgens uw eigen woorden in *De Nederlanden*
is de Kerk voor u slechts een aardich begrip, een
aardsche gemeenschap van zandige, kortstijgende
menschen. Maar als dat de Kerk was, dan bleef
ik er geen dag langer lid van, en dan legde ik
mijn ambt in de Kerk vanavond nog neer. Doch
neen, de Kerk is mij wat anders. Ze is mij het
lichaam van Christus, de woonstede des Heiligen
Geestes, de moeder der geloovigen. Daarom heb
ik haar lief, gelijk Christus haar liefgehad heeft,
omklemend en haar aardsche gepronkenheid, ook in haar
aardsche verandering, ook in haar aardsche ver-
smadiging. Want ik geloof, dat God haar eenmaal
uit haar aardsche verduistering zal doen opklimmen
tot het eeuwige licht, en als de Bruid des Lams
in smetteloozen glans zal verheerlijken.

Maar uw kerkbegrip is zuiver ethisch. Voor u
is ze geen vergadering der geloovigen op den
grondslag der Belydenis in gebondenheid aan het
Woord van den Koning der Kerk, maar voor u is
ze een religieuze gemeenschap waarin ieder zijn
eigen particuliere godsdienstig gevoelens heeft; met
geen andere gezag dan dat der religieuze ervaring.

En hiermee kom ik tot uw *dogmatische* ver-
vingingen. Uw voorstelling van de Kerk als »dragster
der religie» en uw fundering van het geloof op
den grondslag der religieuze ervaring hangen m.i.
onlosmakelijk samen. Beide wortelen in uw ethische
beschouwing, dat de waarheid uit het leven gekend
moet worden. Het is dan niet meer het Woord
Gods, dat de waarheid Gods van boven, van buiten
tot ons menschen brengt, maar het is de religieuze
ervaring van het geloofleven, die als kenbron der
waarheid geldt. Dan is er geen vaststaande waarheid
buiten ons, door de Kerk beleden en als verbindende
band der kerkelijke gemeenschap erkend,
maar dan is daar het louter subjectieve geloof der
gemeente, dat zich in een variëteit van godsdienstig
leven openbaart. Dan zijn wij, predikanten, geen
gezanten van Christus meer, die op last van onzen
Zender zijn boodschap hebben te brengen aan zijn
gemeente; maar wij worden tot ministers of ministers
van hoogstaande en hooggestemde religieuze persoon-
lijkheden, die met onze meerdere of mindere ge-
loofs-waarde de zielen weldadig zoeken aan te doen.

Kortom, in plaats van de objectieve Schrift stelt
u de subjectieve ervaring als grond des geloofs.
De Schrift is voor u niet meer de enige kenbron
der waarheid. Ze is óók niet meer de eenige toets-
steen voor uw religieuze ervaring. Integendeel, uw
religieuze ervaring selve wordt uw toetssteen. En
dat noemt u dan Christus-ervaring.

Maar collega Netelenbos, broeder in Christus,
bij uw liefde voor onzen Heiland, ik smeek u,
bedenk wel wat ge doet. Want met onoverbidde
consequentie verliest ge zoo den Christus der
Schriften. En nu denk ik aan wat ook gij wel ge-
lezen zult hebben in de jongste studie van Prof.
Van der Leeuw over *Historisch Christendom*. Die
stelt daar op blz. 102 de keuze tusschen den Christus
der Schrift of den Christus dien ik evaar. En
den verwerp hij den Christus dien ik evaar. En
der Kerk en der Belydenis, om te kiezen voor den
Christus der ervaring. De Christus der Schrift is
hem de Christus der versterkte kerkverlooftheid, die
blijgt voor een opgelegd, uitwendig gezag; de
Christus der ervaring is hem de Christus van het
levend geloof, dat slechts een innerlijken maatstaf
aanlegt.

En zoo beslist verwerpt hij daar den uiterlijken
maatstaf van den Christus der Schrift, dat hij op
blz. 50 verklaart niet te willen weten van het woord
van Christus: »daar staat geschreven». Dit eel-
de wesen dus, waarmee de Christus der Schrift in de
woestenij tot driemaal toe den verzoeker weerstand
durft deze hoogleeraar in naam van den Christus
der ervaring als onbruikbaar oud roest opbergen
in een museum van orthodoxe oudheden.

Nu vertrouw ik van u, Ds. Netelenbos, dat gij
voorstande althans, er nog voor zult terugkomen
om deze woorden van uw collega mede te werken aan
»Practisch Christendom» te onderschrijven. Maar
de bewijzen toch met huiveringwekkende duidelijk-
heid waar het heenzaat, als men eenmaal zijn
uitgangspunt neemt in den Christus der ervaring.

Zeker, er schuilt een onmiskenbaar element van
waarheid in uw aandringen op de noodzakelijkheid
van persoonlijke gemeenschap met Christus door
de mystieke unie. En insover ge daarmee wilt
waarschuwen tegen het gevaar van dorre scholastiek
en koud formalisme sta ik geheel aan uw zijde.
De waarheid, die we voorwerpelij belydenis, moeten
we ook onderwerpelij beleven. En we mogen niet
rurten, vóórdat we den Christus *één* ons, ook als
den Christus in ons kennen.

Maar dáarover loopt thans de kwestie niet. De
vraag is nu, *waaruit* we den Christus leeren kennen.
En dan zijn het de *Schriften* die van Hem getuigen
(Joh. 5: 39). En dan dank ik God, dat ik van
kindsbeen af de heilige Schriften geweten heb, die
mij niet verstarren, maar die mij wils maken tot
aligheid, door het geloof, hetwelk in Christus
Jesu is (2 Tim. 3: 15). In de Schriften nu, ja in
de Schriften alleen, is mij de toetssteen in handen
gegeven om te beoordeelen, of mijn religieuze
ervaring al dan niet met de geopenbaarde waar-
heid Gods overeenstemt.

De Schrift alleen is mij dus tegelijk de kenbron
der waarheid en de toetssteen voor mijn ervaring.
Niet bij mijn ervaring, maar bij die Schrift leef
ik, als Gods Geest mij door het geloof dien
Christus der Schrift als mijn Zaligmaker doet
kennen. Dan geef ik mijn gedachten (óók de ge-
dachten, die mijn religieuze ervaring bij mij
opwekt) gevangen in de gehoorsaamheid aan het
Woord, en de religieuze versterking in onze dagen
komt niet daaruit voort, dat we leven bij het
Woord, maar daaruit, dat we ongehoorzaam zijn
aan het Woord, dat we niet meer beven voor het
Woord.

Onderwerping aan de volstrekte heerschappij
van dat Woord in ledere levenskring, dat was
steeds de kracht der gereformeerde prediking.

Colliga Netelenbos, laat dat voortaan ook weer
de kracht van uw prediking zijn. Ondermijn niet
langer, maar sterk het leven dat zich vastklemmt
aan God in gebondenheid aan zijn Woord. Breek
met uw onschriftuurlijk kerkbegrip, en erken de
hemeliche roeping der Kerk om te zijn pilaar en
vastheid der waarheid.

Zoo zult gij voor onze Gereformeerde Kerken
betrokken blijven.

Dat geve God!

Voor Kinderen.

AAN VRAGERS.
Barbaren. — Eén. — Brief-
wisseling. — In de asch. —

N. N. vraagt:

In 't laatste hoofdstuk van Handelingen wordt
gesproken van de vriendelijke ontvangst, die
Paulus en zijn lotgenooten te Beirut viel op het
eiland Mélite, waar men hen gastvrij ontving.
Toch noemt de beschrijver deze eilandbewoners
Barbaren, dus woeste, ruwe menschen. Hoe is
dat nu te begrijpen?

Het Romeinse rijk bestond in Paulus tijd,
vijftig jaar na Christus, uit verschillende deelen.
De oude Romeinen vormden den eigenlijken
Staat, wiens inwoners het burgerrecht hadden.
Deze Romeinse Staat omvatte bijna geheel
Italië. Wat daar buiten lag en aan den Staat
behoorde was wel Romeinsch gebied, maar de
inwoonders waren toch geen Romeinen. Zoo was
het gesteld met Griekenland, Palestina, Noord
Afrika, Spanje en andere gewesten. Toch onder-
vonden vele der streken sterk den invloed der
Romeinse beschaving.

In het Westen van het groote wereldrijk was

het Latijn de algemeene taal of werd althans
door alle ontwikkelden verstaan; zoo was het
in het Oosten met het Grieksch. De beschaafde,
hooggeplaatste Joden uit het N. Testament
kenden alleen Grieksch. Onder elkaar en in eigen
land gebruikten de verschillende volken hun
eigen taal.

Die bewoners van het Romeinse rijk, welke
noch Latijn noch Grieksch verstonden, werden
Barbaren gheeten. Dat wou dus zeggen, niet
juist woeste, wreede menschen, maar zulke met
wie men niet spreken kon, die buiten de be-
schaving stonden. Zoo gebruikt ook Paulus het
woord Barbarisch voor »verstaanbaar», als
hij zegt: Ik zal hem die spreekt Barbarisch zijn.
Nu lezen wij in Hand. 28 v. 1, 2.

En als zij ontkomen waren, toen verstanden
zij, dat het eiland Mélite heette.

En de Barbaren bewezen ons geen gemeene
vriendelijkheid; want een groot vuur ontstook
hebbende, namen zij ons allen in, om den regen
die overkwam, en om de koude.

Hiermede wil Lukas, de schrijver van het
boek der Handelingen, dus zeggen: Hoewel deze
eilanders geen Romeinen waren van oorsprong
en onbeschaafde lieden waren, toch ontvingen
zij ons vriendelijk, wat meer was dan wij hadden
durven hopen.

v. L. te K. vraagt:

In Jozua 12: 9—24 staat achter elken konings-
naam »en». Ik begrijp niet wat dit »en» beduidt.
In Jozua 12: 7 leest men:

Dit nu zijn de koningen des lands, die Jozua
sloeg, en de kinderen Israëls, aan deze zijde
van den Jordaan tegen het westen, van Baal-Gad
aan, in het dal van den Libanon, en tot aan
den kalen berg, die naar Seir opgaat; en Jozua
gaf het aan de stammen Israëls tot een erfelijke
bezitting, maar hun afstelingen.

Op de hier bedoelde koningen doelen de
volgende opgaven. Eerst zijn al de vorsten
saamgenomen, dan wordt elk afzonderlijk ge-
noemd. Men krijgt dan een opsomming, niet als
bij ons ook wel voorkomt, b.v. op een rekening.

Kort geleden behandelden we een vraag be-
treffende de schepping van Eva. We merken
hierbij op, dat de inzender zijn vraag gesteld
had op een wijze, die min of meer aan spot-
deek denken, althans dien kant uitging, en waar-
schuwden daartegen.

Nu schrijft bedoelde inzender ons dit:
»Gezien uw opmerking over den toon waarin
mijne vraag was gesteld, meld ik u dat het
geheel buiten mijn bedoeling is op eenigszins
lichtvaardige of lichte hartige manier te spreken
of te schrijven over de Heilige Schrift. Mocht
het zijn, dat ik weer eens een vraag had dan
zal 't goed zijn, dat ik eerst eens met iemand
die beter vragen kan stellen er over gij spreken,
want mijn kennis daarin is niet groot.

»Het gaat beter om zich in spreken uit te
drukken dan in schrijven».

Dit schrijven verblijdt ons en brengt de zaak
geheel in orde. Wij dachten trouwens wel dat
het zoo zou zijn. Er zijn uitdrukkingen, die
men niet moet gebruiken als het heilige dingen
geldt.

In een boek van Betje Wolf en Aagje Deken.
nu een eeuw geleden verschenen, leest men o.a.:
»Ik ging er op af als Paulus op de Korinthisers».
Zulk een gezegde komt niet te pas bij de Schrift.

»Wie in woorden
niet struikel is een volmaakt man».

G. G. schrijft:

Onlangs las ik: »De leider der partij kan
geen vinger in de asch steken, of hij wordt er
op getukt». Waar komt die uitdrukking »geen
vinger in de asch steken» toch vandaan?

»In vroeger tijden, ja nog vóór vijftig jaar,
werd in de meeste hutten, tenzij in de saantien-
lijcke, gekookt op een zoogenoemd aschpot.
Dit was een ijzeren pot, geplaatst op een stook-
tafelje en ten deele met asch gevuld. Op die
asch en daarin lagen brandstoffen als kolen,
tuif en talhout. Als die brandstoffen verwarmden
zij wat in een ijzeren pot was, die boven den
aschpot aan een ketting hing.

De huisvrouw of wie anders voor het eten
zorgde kwam gedurig met aschpot en asch in
aanraking, vooral wanneer de houten afbrandden.
Kwam zij alleen met den vinger in de asch
dan deed zij al heel weinig, iets onbeduidends.
En daarop ziet dan ook de uitdrukking die
beteekent »het geringste niet doen», enz.

Het geheel nu dus zeggen:
»De leider der partij kan ook het geringste,
het minste niet doen, of men let er op, en ziet
er hem op aan. Geen aangename toestand».

HOOGENBIERE.

Buitenland.

Zwitserland. De groote Raad van Bazel
nam een wetsontwerp aan, waarbij het
vruchtdrijven voortaan geen strafbaar feit zijn
zou. De Kerkeraad van Bazel protesteerde
daartegen ernstig en waardig, waarbij zich de
Bazelse vereniging van arisan aansloot. Het
gelukkig gevolg daarvan is geweest, dat bij de
tweede lezing van het ontwerp de desbetreffende
paragraaf werd afgestemd met 61 tegen 5 stem-
men. De sociaal-democraten maakten van deze
zaak een partijzaak. Maar zij werden overstemd,
zoodat voorloopig althans de schande niet
over het kanton komt, dat het in zijn wet schreef
dat het dooden van ongeboren kinderen voor
geoorloofd moet gehouden worden.

Duitschland. Een herderlijk schrij-
ven aan de leden der Ev. Kerk.

De Generale Superintendenten van Pruisen
hebben een herderlijk schrijven tot de Evgeli-
sche Kerk der oud-Pruisische provincien
gericht, dat van de kansels gelezen werd. Dit stuk
beheist drie boden. De eerste is: dat het Duitse
rijk, hetwelk zijn heerlijkheid verbroken ziet,
in den tijd van druk en onmacht vast houte
aan het geloof, dat de wereld overwint, aan den
levenden God en Jezus Christus, dien Hij ge-
zonden heeft. Al moet men zich aan de wreede
en ongehoorde voorwaarden zijner tegenstanders
onderwerpen — het is onmogelijk ook het
laatste wat blijft prijs te geven: de eer en
het geweten.

»De gedachte aan de uitlevering van den
Keizer die dertig jaar lang voor zijn volk den
vrede bewaard heeft, met zijne veldheeren en
staatslieden, die hem naar hun beste we en
geraden hebben, is een kwelling, die geen
Duitsch hart verdragen kan; wij gevoelen deze
als een diepe smart, die ons met trouwbreuk
en eerloosheid belasten wil».

»Het verlangen dat wij zullen belyden dat wij
de eeuwig schuldingen aan den oorlog zijn, legt
ons een leugen in den mond, die ons geweten
schendt. Als Evgelische Christenen p. t. t. t. t.
ren wij voor God en menschen plechtig tegen
de poging om onze natie alzoo te branduerken».

De tweede bede is, dat men den Keizer en

zijn huis en de leidslieden en helden met den
muur van zijne voorbeden zal omringen. »De
menschen hebben ons verlaten, maar het roepen
tot God kan zich als een grootmacht openbaren,
die sterker is dan de boosheid der wereld».

De derde bede is, dat men zijn plicht doe,
zoo lang God het leven schenkt, om den nood
te lenigen, de hoop te sterken en liefde te oef-
nen. »Het middelpunt des geloofs is onze Heere
Jezus Christus, die ons verlost heeft. Laat ons als
zijne navolgers en in zijne kracht ook het vader-
land bouwen.» »Boven alle hoopeloosheid staat het
»nochtans» des geloofs. Wij hebben een sterken
God, een levenden Heiland